

RESPUBLİKA ELMİ TƏDQİQATLARIN ƏLAQƏLƏNDİRİLMƏSİ ŞURASI

Təşkilatın adı	Azərbaycan Respublikası Səhiyyə Nazirliyi Azərbaycan Tibb Universiteti
Sənədin növü	Tibb üzrə Fəlsəfə Doktoru adını almaq üçün Dissertasiya işinin ANNOTASIYASI
Tədqiqat işinin adı	Revmatoid artrit:şüa diaqnostikasına yeni yanaşmalar
Tədqiqat mövzusunun aid olduğu elmi problemin adı	Revmatoid artri:şüa diaqnostikasına yeni yanaşmaları
Qeydiyyat alındığı Elmi Şuranın adı	Azərbaycan Tibb Universitetinin Elmi Şurası
Qeydiyyat tarixi	
Etika Komissiyasının qərarı	Azərbaycan Tibb Universiteti nəzdində Etik Komitə Tel: +9945974527 Ünvan: Bakı ş.A.Qasımzadə küç.14
İxtisas şifri	3225.01
İxtisasın adı	Şüa diaqnostikası və terapiyası
İcarçının statusu	Doktorant
İcraçı	Axundova Aynur Məhəmmədali
Təvəllüdü	04.12.1984
Cinsi	Qadın
İş yeri və vəzifəsi	21 saylı Birləşmiş Şəhər Xəstəxanası Həkim-radioloq
Əlaqə	e-mail: aynur9062006@rambler.ru
Elmi rəhbər	Azərbaycan Tibb Universiteti, Şüa diaqnostikası və terapiyası kafedrasının dosenti, t.ü.f.d. R.B.Bayramov
Elmi məsləhətçi	
Sponsor	
Tədqiqatın yerinə yetiriləcəyi yerli təşkilat	ATU, Tədris-Cərrahiyyə Klinikası 21BŞX
Təşkilatın əlaqə məlumatları	Telefon: (+99412) 597-38-98, faks: (+99412) 597-38-98 e-mail: admin@amu.edu.az
Şəhər və il	Bakı, 2021
Koordinasiya şurasına ilkin və sonrakı müraciət tarixi	
AMEA qeydiyyat nömrəsi	
Qeydiyyat tarixi	

TƏDQIQATIN MƏZMUNU

İşin adı	<i>Revmatoid artrit:şüa diaqnostikasına yeni yanaşmalar</i>
Problem	<i>Revmatoid artrit erkən diaqnostikası və buna bağlı oynaqlarda dəyişkənliklərin rast gəlinməsi müasir dövrdə hələ də problem olaraq qalır. Digər radioloji metodlar həm bahalı, həm də riskli olduğu üçün qeyri-invaziv radioloji metod olan USM-nin, rentgenin tətbiqi daha məqsədəuyğun sayılır.</i>
Məqsəd	<i>Tədqiqatın məqsədi müxtəlif şikayətlərlə müraciət edən xəstələrdə muskuloskeletal USM və digital rentgen müayinəsi ilə revmatoid artrit xəstəliyinin müəyyən edilməsi, fərqli populyasiyada sıxlığının təyin edilməsi və siqaret çəkmə ilə əlaqəsinin olub-olmamasını dəqiqləşdirilməsidir.</i>
Obyekt və müdaxilələr – (xəstə qrupları və müdaxilələr/proseduralar)	<i>Ümumi xəstə sayı 120 Əsas qrup: araşdırdığımız şikayətli şəxslər(anamnezdə siqaretçəkmə olan xəstələr)-90 Nəzarət qrupu : Revmatoid artrit təsadüfən aşkar edildiyi praktik sağlam şəxslər-30 Oynaqlarda olan törəmələr olan xəstələr daxil edilməmişdir. Müasir radioloji müayinə üsulu olan Ultrasəs müayinəsi və rentgen ilə oynaqlarda olan dəyişikliklər müəyyən ediləcək və revmatoid artritlə əlaqəsi təyin ediləcəkdir.</i>
Əsas qiymətləndirmə kriteriyası və onun ölçmə metodu	<i>Fərqli populyasiyada oynaqlarda olan dəyişikliklər, yerləşim yeri müəyyən ediləcəkdir.</i>
Əlavə qiymətləndirmə kriteriyaları və onların ölçmə metodları	<i>Fərqli populyasiyada oynaqlarda olan dəyişikliklər praktik sağlam şəxslər ilə müqayisə olunacaqdır.</i>
Açar sözlər	<i>Revmatoid artrit, oynaq, USM,rentgen, siqaret, yaş, arterial hipertenziya</i>
Obyektinə görə işin növü	<i>Klinik</i>
Məqsədinə görə işin növü	<i>Diaqnostika</i>
Vaxta görə işin növü	<i>Prospektiv, Retrospektiv</i>
Klinik tədqiqatın modeli	<i>Klinik sınaq</i>
Obyekt – xəstələr (material)	<i>Ümumi xəstə sayı 120 Əsas qrup: araşdırdığımız şikayətli şəxslər(arterial hipertenziya, anamnezdə siqaretçəkmə olan xəstələr)-90 Nəzarət qrupu : Revmatoid artrit təsadüfən aşkar edildiyi praktik sağlam şəxslər-30 Oynaqlarda törəməsi olan xəstələr daxil edilməmişdir. Müasir radioloji müayinə üsulu olan Ultrasəs və digital rentgen</i>

	<i>müayinəsi ilə oynaqlarda olan dəyişikliklər müəyyən ediləcək və revmatoid artrit ilə əlaqəsi təyin ediləcəkdir.</i>
Daxil etmə kriteriyaları	<i>25-75 yaşda olan xəstələr</i>
Çıxarma kriteriyaları	<i>25 yaşdan kiçik, 75 yaşdan böyük</i>
Randomizasiya üsulu	<i>Revmatoid artritdə oynaqlarda olan dəyişiklikləri müəyyən etmək üçün US müayinəsi və rentgen</i>
Müdaxilənin növü	<i>Diaqnostik</i>
Müdaxilənin açıqlaması	<i>Diaqnostika: Ultrasəs Müayinəsi SONOACE X4, rentgen</i>
Statistik və riyazi işləmlər	<i>Tədqiqatın gedişində alınmış bütün rəqəm göstəriciləri müasir tövsiyələr nəzərə alınmaqla statistik təhlil olunacaq. Statistik analiz, variasiya, diskriminant və reqressiya üsullarının tətbiqi ilə aparılacaq.</i>
Aktuallığı	<p><i>Müasir dövrdə revmatoid artrit zamanı hələ də çoxunun qeyri-spesifik olaraq dəyərləndirdiyi dəyişikliklərin USM -də daha çox görünmə səbəbi arasında həm də müayinələrin daha yüksək keyfiyyətdə olmasıdır və bu səbəblə onların spesifikliyini təyin etmək aktuallaşmışdır.</i></p> <p><i>Aparılmış radioloji və fiziki müayinələrdə revmatoid artrit xəstəliyinin ilkin diaqnostikasında ultrasəs müayinəsinin rolu haqqında güclü klinik sübutlar vardır(1,3). Həmçinin ultrasəs müayinəsi ilə revmatoid artrit zamanı qəbul edilən dərmanların xəstəliyin gedişinə təsiri öyrənilir. (2).</i></p> <p><i>Revmatoid artrit zamanı sinovium qalınlaşır, xüsusilə lokal olaraq sümük və qığırdaq arasına doğru irəliləyir, bu proses pannus adlanır. Pannus xüsusi enzimlərin ifrazını təmin edir ki bunun nəticəsində də sümükdə erroziyalar əmələ gəlir. Bu erroziyalar xəstəliyin sonrakı mərhələsində oynaq deformasiyalarının və remodelləşməsinin başlanğıcıdır.(4). Oynaqlarda gedən bu dəyişikliklərin vaxtında və erkən diaqnostikası üçün USM müayinəsi vacibdir.</i></p> <p><i>Ədəbiyyatda xəstələrdə oynaqlarda artritə aid dəyişikliklər daha</i></p>

tez-tez görürük, lakin hər biri kliniki olaraq revmatoid artrit şəklində özünü göstərmir (4,5). Lakin müasir dövrdə hələ də revmatoid artrit erkən mərhələdə diaqnostikası mümkünsüzdür. Müasir ədəbiyyatda US və digital rentgen müayinəsi ilə revmatoid artrit xəstəliyinin diaqnostikası araşdırılmışdır(6).

Tədqiqatçılar US müayinəsinin revmatoid artrit diaqnostikasında rolunu (7) vurğulasalar da, bu müayinənin xəstəliyin ilkin mərhələsində nə qədər vacib rol oynadığı hələ də araşdırılır.

Ayrıca ədəbiyyatda diqaretlə əlaqəsi də araşdırılmış, siqaret çəkən insanlarda nisbətən daha artıq aşkarlanmışdır. Amma səbəblərdəki fərqi çoxu izah edilə bilinməmişdir. Revmatoid artrit xəstəliyinin araşdırılmasındakı hədəf revmatoid artrit son illərdə daha çox yayılmasıdır(8).

Bununla yanaşı tədqiqatçılar oynaqlarda olan dəyişikliklərin diaqnostikasını araşdırmışdır(9). Xüsusilə qəbul edilən dərmanların xəstəliyin gedişinə təsiri araşdırılmışdır. Revmatoid artrit zamanı oynaqlarda spesifik dəyişikliklər baş verir. Bu klinik olaraq da revmatoid artrit ilə əlaqədardır(9). USM-də oynaqlarda olan dəyişiklikləri müəyyən etmək üçün sinoviumun qalınlığına baxılır. Həmçinin digital rentgen müayinəsi ilə sümük toxumasının sıxlığı müəyyən olunur.(10). Buna baxmayaraq hələ oynaqlarda baş verən dəyişikliklərin araşdırılmasının əhəmiyyəti vacibdir. Oynaqlarda baş verən zədələnmələrin statistik analizi tam araşdırılmamışdır.

Problemin araşdırılmasına dair yuxarıda vurğuladığımız məqamları nəzərə alaraq, revmatoid artrit diaqnostikasında kliniki olaraq verimli olacaq problemlərin araşdırılmasını aktual hesab edirik.

Vəzifələr

1. Praktik sağlam şəxslərdə USM və rentgen müayinəsində aşkar edilmiş oynaqlarda olan dəyişikliklərin tədqiqi.
2. Anamnezində siqaretçəkmə olan şəxslərdə oynaqlarda olan

	<p>dəyişikliklərinin radioloji xüsusiyyətlərinin dəyərləndirilməsi.</p> <p>3.Oynaqlarda olan dəyişikliklərin revmatoid artritə əsaslıda mövcud korrelyasiyanın araşdırılması.</p> <p>3. Alınmış nəticələrin Azərbaycan populyasiyasına uyğun təsnifləndirilməsi</p>
Orijinallıq (yeniliyi)	<p>İndiyə qədər problemin bu yolla həllinə dair xarici ədəbiyyat mənbələrində tədqiqatlar vardır. Amma bu tədqiqatın əvvəlkilərdən fərqi bir neçə qrupu eyni anda araşdırmaq, müqayisə etmək və dəyişikliklərin xəstəliyin gedişi ilə əlaqəsinin olmasını təyin etməkdir. Ayrıca daha müasir metodlarla oynaqalarda olan dəyişiklikləri differensiasiya etməyi planlaşdırırıq.</p>
Gözlənilən nəticələr və onların elmi-praktik əhəmiyyəti	<p>Hazırlanacaq diaqnostik alqoritm oynaq USM və rentgen müayinəsində aşkarlanmış dəyişikliklərin ayrılmış qruplarda rastgəlmə sıxlığını təyin edəcək, onlarla əlaqəsinin olmasını müəyyən edəcək və revmatoid artritli xəstələrin sayının çoxalmasının qarşısını almaq üçün alına bilinəcək tədbirləri planlamağa kömək edəcək .</p>
Maddi və texniki imkanlar	<p>Azərbaycan Tibb universitetinin, 21 BŞX nin maddi-texniki imkanları</p>
Tədqiqatın yerinə yetiriləcəyi yer	<p>21 BŞX</p>
İşə başlama vaxtı	<p>2021</p>
İşin bitirmə vaxtı	<p>2025</p>
İşin müddəti	<p>4 il</p>
İşin mərhələləri	<p>2021 IV kvartal – 2022 I kvartal Kafedra iclasında, Terapiya üzrə problem komissiyasında və fakültə elmi şurasında tibb üzrə fəlsəfə doktoru dissertasiya mövzusu və planının müzakirəsi aparılmışdır.</p> <p>2022 II kvartal – 2023 IV kvartal</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ədəbiyyat mənbələri ilə iş 2. Retrospektiv materialın toplanması 3. Şəxsi materialların toplanması, sistemləşdirilməsi və təhlili 4. Klinik materialların toplanması 5. Elmi məqalələrin nəşr edilməsi <p>2024 I kvartal – 2025 II kvartal</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Elmi məqalələrin, tezislərin işlənməsi. 2. Əldə olunan məlumatların statistik işlənilməsi 3. Dissertasiyanın tərtibi 4. Dissertasiya işinin sınaq müdafiəsi <p>2025 III kvartal – 2025 IV kvartal</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dissertasiyanın son variantının hazırlanması və aprobasiya edilməsi

Ədəbiyyat	<p>1.Nyhall-Wahlin, B.M.,et al., High disease activity disabilityburden and smoking predict severe extra-articular manifestations in early rheumatoid arthritis.Rheumatology (Oxford)</p> <p>2.Kapetanovic,M.C.,et al.,Early changes in bone mineral density measured by digital X-ray radiogrammetry predict up to 20 years radiological outcome in rheumatoid arthritis.Arthritis Res Ther,2011.13(1):p. R31</p> <p>3. Ceponis,A.,et al,. Utility of ultrasound examination of the hand and wrist joints in the management of established rheumatoid arthritis.Arthritis Care Res (Hoboken),2013</p>
Welve yearTədqiqatın hazırkı vəziyyəti	<i>Başlanma mərhələsində</i>
İşlə əlaqədar çap olunan məqalələr	
Abstrakt	
İşin adı:	<i>Revmatid artrit:şüa diaqnostikasına yeni yanaşmalar</i>
Problem:	<i>Oynaqalarda adətən nonspesifik olaraq dəyərləndirdiyimiz dəyişikliklərin səbəbinin və bu səbəbə bağlı revmatoid artrit hansı sıxlıqda rast gəlinməsi müasir dövrdə hələ də problem olaraq qalır. İnvaziv metodlar həm bahalı, həm də riskli olduğu üçün qeyri-invaziv radioloji metod olan USM və rentgenin tətbiqi daha məqsədəuyğun sayılır.</i>
Məqsəd:	<i>Tədqiqatın məqsədi müxtəlif şikayətlərlə müraciət edən xəstələrdə oynaq müayinəsi oynaqalarda olan spesifik dəyişikliyin müəyyən edilməsi, fərqli populyasiyada sıxlığının təyin edilməsi və siqaret çəkmə ilə əlaqəsinin olub-olmamasını dəqiqləşdirilməsidir.</i>
Material və metodlar:	<p>Ümumi xəstə sayı 120</p> <p>Əsas qrup: araşdırdığımız şikayətli şəxslər(anamnezdə siqaretçəkmə olan xəstələr)-90</p> <p>Nəzarət qrupu : Oynaqalarda dəyişikliyin təsadüfən aşkar edildiyi praktik sağlam şəxslər.Oynaqalarda törəməsi olan xəstələr daxil edilməmişdir.</p> <p>Müasir radioloji müayinə üsullu olan Ultrasəs müayinəsi ilə oynaqalarda olan dəyişikliklər müəyyən ediləcək və revmatoid artrit ilə əlaqəsi təyin ediləcəkdir.</p>
Əsas qiymətləndirmə kriteriyası və onun ölçmə metodu	<i>Fərqli populyasiyada olan xəstələrdə oynaqalarda olan dəyişikliklər müəyyən ediləcəkdir.</i>
Əlavə qiymətləndirmə kriteriyaları və onların ölçmə metodları	<i>Revmatoid artriti olan xəstələrdə oynaqalarda olan dəyişikliklərin xüsusiyyətləri praktik sağlam şəxslərdə rast gəlinlərlə müqayisə olunacaqdır.</i>
Açar sözlər	<i>Revmatoid artrit, USM, digital rentgen ,siqaret çəkmə , arterial hipertenziya</i>
Abstract (in english)	
Name of study:	<i>Rhematoid arthritis:new approach to the radiologic diagnosis .</i>

<p>Background:</p>	<p><i>Early diagnosis of rheumatoid arthritis which are usually estimated as nonspecific in joint are still problems nowadays. As invasive methods both expensive and risky, noninvasive method US and digital X-Ray is regarded more useful.</i></p>
<p>Objective:</p>	<p><i>The purpose of the research is to assess the diagnostic impact of musculoskeletal ultrasound findings in patients referred for rheumatologic evaluation because of suspected arthritis.</i></p>
<p>Material and methods (patient groups and interventions):</p>	<p><i>The study will include 120 joint.</i></p> <p><i>Main group: rheumatoid arthritis, smoking-90</i> <i>Control group: practically healthy people-30</i></p> <p><i>120 joint and X-Ray surveys will be included to the research. By modern examining way- Lesions in joint will be determined and conformity with rheumatoid arthritis will be appointed.</i></p>
<p>Primary outcome:</p>	<p><i>Lesions in rheumatoid arthritis will be determined.</i></p>
<p>Secondary outcome:</p>	<p><i>Lesions in rheumatoid arthritis will be compared on practical healthy peoples.</i></p>
<p>Key words:</p>	<p><i>Rheumatoid arthritis, US, X-Ray Imaging</i></p>
<p>Study type and design:</p>	<p><i>Clinical research, diagnostics, prospective, retrospective</i></p>